

"Hainele de piele" - metafora a conditiei umane ulterioara caderii

Adrian Sorin Mihalache

*"Apoi a facut Domnul Dumnezeu
lui Adam si femeii lui
îmbracaminte de piele si i-a îmbracat"
(Facerea 3, 21)*

1. O lectura sumara a întrebărilor firesti si câteva precizari

Aceasta metafora propune câteva aspecte care solicita în mod firesc tot atâtea raspunsuri sau lamuriri. Mai întâi de ce a fost nevoie, ca, dupa cadere, Dumnezeu, care a constatat anterior, potrivit textului, ca "toate sunt bune foarte"¹, a trebuit sa intervina din nou în lucrarea Sa si sa le faca oamenilor "hainele de piele"? Apoi, reprezinta hainele de piele trupul biologic al omului? Cât de profunda este modificarea suferita de constitutia omului? Si în ultima instanta daca aceasta interventie directa a lui Dumnezeu în "noua" viata a omului, poate fi considerata în mod exclusiv o pedeapsa?

Îmbracaminta de piele sau hainele de piele sunt asadar o adau-gare, dupa cadere si nu un element constitutiv, natural caracte-ristic omului.² Întrucat starea paradisiaca nu mai este accesibila, hainele de piele, îmbracaminta de piele, reprezinta totusi constitutia umana de referinta în toate judecatile si evaluarile antropologice existente.

¹Facerea, 1, 31.

² Sf. Grigorie de Nazianz, *Marele cuvânt Catehetic* in Nellas, Panayotis, *Omul animal îndumnezeit*, Editura Deisis, Sibiu, 1999, p. 263, nota 62 .

Antropologia împreuna cu toate domeniile stiintelor umane vorbesc asadar despre un om a carui constitutie este, dupa cadere, în parte "reconfigurata" prin aceste haine de piele. Consideratiile asupra exis-ten-tei si creatiei individuale sau comunitare sunt în mod exclusiv referitoare la acest moment, diferit de cel originar, în care omului îi sunt adaugate hainele de piele. Semnificativ este si faptul ca acest aspect intervine ulterior pacatului originar. O corectie pe care însusi Dumnezeu o opereaza. Textul nu este deloc echivoc. Dumnezeu chiar a intervenit direct în constitutia fapturii Sale. I-a facut acesteia îmbracaminte de piele si l-a îmbracat. Numai pe aceasta, fara sa produca alte modificari, asupra întregii lumi vii. Si aceasta pentru ca numai omului îi era destinata "accesibilitatea" în Împaratia lui Dumnezeu, iar lumea este pentru om si nu omul pentru lume.³

Hainele de piele sunt, potrivit interpretărilor patristice, o noua forma de existenta, nu total deosebita ci modificata în aspectul ei "exterior", necesara supravietuirii. Cu alte cuvinte, faptul ca primesc hainele de piele, nu înseamna ca oamenii înceteaza sa mai fie chipul lui Dumnezeu. Cele doua momente, care privesc interventia lui Dumnezeu în crearea omului si mai apoi "învelirea" lui, sunt diferite ca intensitate. În primul dintre aceste momente, coincid (evenimential) crearea omului si consacrarea lui ca fiind chip al lui Dumnezeu. Planul divin, relatat de textul, este acela de a face omul "dupa chipul si asemanarea" Sa. Maniera în care este alcatuita fiinta omului, este esential diferita de modul în care au fost create celelalte elemente

³ Sf. Grogorie de Nyssa și întreaga concepție a Sf. Maxim Marturisitorul evidențiază faptul că "Dumnezeu a creat lumea pentru om și a preconizat conducerea lumii spre scopul deplinei comuniuni cu El, în mod special prin dialogul cu omul. Numai omul poate fi și deveni tot mai mult "martorul" slavei și bunătății lui Dumnezeu arătată prin lume; numai omul se poate bucura în mod conștient tot mai mult de iubirea lui Dumnezeu, devenind partenerul Lui. De aceea lumea ca natură este creată pentru subiecții umani. Ea are un caracter antropocentric. Numai în ele (subiecții umani) își descoperă și își împlinesc lumea sensul ei. Căci numai oamenii sunt conștienți de un sens al existenței lor și al naturii fizico-biologice și numai ei depășesc repetiția naturii, putându-se ridica la urmărirea și realizarea prin ea a altor sensuri." (Staniloae, Dumitru, Pr. Prof. Dr. *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, p. 233-234). Asadar lumea este creată pentru om și nu omul pentru lume. Iar contingenta lumii implică și faptul că este data unui spirit conștient și liber, e adaptată unui om liber. Ceea ce înseamnă că ea este creată de un subiect atotputernic interesat de om, care este chemat să-și manifeste libertatea lui (*Ibidem*, p. 255)

elemente ale lumii nevăzute sau văzute.⁴ Desigur, în ambele intervenții ale lui Dumnezeu este directă dar în momentul al doilea, cel al făcerii "hainelor de piele" și al îmbrăcării omului cu ele, intervenția nu se face asupra constitutiei omului ci asupra vietii lui circumstantiale. Aceasta și pentru faptul că, legaătura dintre om și Dumnezeu nu se întrerupe, nu dispăre, ci se schimbă în circumstanțele sale. Omul este și rămâne fundamental constituit ca și chip al lui Dumnezeu.

Ideea "hainelor de piele" ca metaforă gratuită este inacceptabilă. Aceasta și pentru faptul că textul este fără echivoc, atât cu privire la "facerea" de către Dumnezeu a hainelor de piele, cât și la faptul că El i-a îmbrăcat pe primii oameni. Este de asemenea exclusă ideea "haine-lor de piele" inutile, o lucrare fără absolut nici o implicatie ulterioară în lumea creată. Aceasta idee ar contrazice inacceptabil raționalitatea creației în ansamblul și în detaliile ei, caracteristica "interioară" oricărei lucrări divine în lume.

2. Amendamentul "naturii" la exercitarea eronată a primei declarații de independență

Poate că în primul rând trebuie spus că scrierile patristice interpretează că "hainele de piele" sunt destinate să acopere "goli-ciunea" pe care o cunoaște omul căzut.⁵ Goliciunea este prima consecință a păcatului. Prin urmare raul are consecințe asupra omului, care impun făcerea "hainelor de piele" și îmbrăcarea cu ele.⁶

⁴ Textul *Făcerii* menționează că Dumnezeu "luând țărâna din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie" (*Făcerea* 2, 7) Nu există o poruncă adresată "țărânilor" prin intermediul careia, omul să se facă prin cuvântul lui Dumnezeu, la fel ca celelalte. Prin acest act este operată separarea trupului de restul naturii, introducând o deosebire mai mare decât există între "trupurile diferitelor animale și natura" În acest fel, trupul este făcut pentru sufletul care este înrudit special cu Dumnezeu. Crearea omului nu este doar o plasticizare a rațiunilor divine care patrund și susțin și întrețin lumea, de la facerea ei. În constituția lui există o amprentă mai intimă, mai personală, a lui Dumnezeu, prin aceea că omul devine chipul Lui.

⁵ Caderea primilor oameni nu îi face pe aceștia conștienți de o goliciune pe care o aveau și anterior. Caderea, prin aceea că aduce cunoștința goliciunii, nu înseamnă risipirea unei iluzii în care ar fi trăit omul anterior. Cunoștința goliciunii nu este același lucru cu cunoștința goliciunii.

⁶ Întrucât problema răului, a originilor acestuia precum și a modului cum el a fost posibil ca act al primilor oameni este una extrem de complexă și bogat reflectată în

Iar cunoștința goliciunii este de fapt cunoașterea păcatului ca rezultat al ispitelor, cunoașterea pasiunilor născute în om ca efecte ale acestuia.⁷ În mod aproape firesc, "hainele de piele" făcute de Dumnezeu, vor fi cele care îl vor proteja pe om și îl vor determina "să se înfrâneze de la pornirile trupesti".⁸

Sunt aceste haine, trupul? Origen spune că nu.⁹ Argumentul său este, firește, tot unul scripturistic. Adam avea trup anterior căderii. Altfel nu avea cum să spună, la facerea Evei: "os din oasele mele și carne din carnea mea".¹⁰ Nici Metodiul de Olimp nu este de acord cu această explicație.¹¹ Hainele de piele nu sunt trupul omului. Altfel ereziile gnostice ar fi

avut dreptate în tratamentul lor negativ asupra trupului. Omul adevărat este suflet și trup, într-un singur chip, chiar din momentul creației. Teologia patristică a primelor secole, într-o proporție substanțială, afirmă cu tărie acest lucru. Nici sufletul nu există înainte de trup, nici trupul nu există înainte de suflet.¹²

scrierile patristice și solicită multe aspecte, care ar îndepărta mult de la aspectul ales, ea nu va fi abordată aici. Se impun totuși câteva precizări cu referire la Pomul Cunostinței Binelui și Raului. Sf. Grigorie de Nyssa îl înțelege mai ales în aspectul sensibil al lumii. Acest aspect poate naște raul în om prin aceea că este sesizat exclusiv prin simțirea lui. În sine, spune Sf. Grigorie de Nyssa, nu este rău nici aspectul sensibil al lumii; dar el poate deveni periculos pentru om datorită simțurilor care, înainte de o întărire spirituală a lor, se pot aprinde ușor de frumusețea sensibilă a lumii. Această observație privește direct tema aleasă, întrucât intrarea păcatului în lume va cere "precauții" ulterioare care să acopere exact consecințele acestuia, pentru salvarea chipului lui Dumnezeu. Iar aceste forme de precauție vor fi, potrivit literaturii patristice, "hainele de piele" (Staniloae, Dumitru, op. cit., p. 321).

⁷ Goliciunea pe care o cunoaște omul, nu este altceva, decât "cunoașterea pasiunilor născute în om" și, potrivit Sf. Vasile cel Mare, "a luptelor împotriva acestor pasiuni. "Ispita primilor oameni a trezit în acestia cunoștința goliciunii lor, și ca vulnerabilitate la ispită dar și ca luptă pentru biruirea acestora (*Ibidem*, p. 322).

⁸ *Ibidem*, p. 323.

⁹ Origen, *Omiliile la Facere*, apud Nellas, Panayotis, op. cit.

¹⁰ *Facerea* 2, 23

¹¹ *Ibidem*.

¹² Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre alcatuirea omului* apud *Ibidem*. Capadocienii, Sf. Maxim Marturisitorul, Simeon Noul Teolog susțin de asemenea acest lucru. Omul este de la început suflet și trup pentru că de la început el este ipostasul-om alcătuit din amândouă. Sufletul și trupul nici nu sunt unite sub presiunea vreunei forte exterioare, în concepția Sf. Simion Noul Teolog, dar nici a unei afinități naturale, "caci în ambele cazuri unirea lor s-ar datora unei forte impersonale lipsite de libertate, și în acest caz nici omul nu ar mai fi o ființă liberă" (Staniloae, Dumitru, op. cit., p. 261)

Teologia susține în plus că omul nu este numai trup. Crearea omului îl diferențiază pe acesta de lumea vie în general, iar despre această diferențiere s-a menționat deja. Dar omul nu este nici exclusiv spirit. Pentru că textul biblic face din nou o separație clară între crearea omului și a lumii îngerilor. Asadar omul este trup și suflet de la început iar din acest fapt decurge, în mod firesc, faptul că "hainele de piele" nu sunt trupul său.

Omul, ca și chipul lui Dumnezeu era destinat să se îndumnezeiască, prin comuniunea cu El și până la comuniunea desăvârșită cu El. Sf. Maxim afirmă că greșeala pe care o face omul în Eden, nu este aceea că dorește să devină Dumnezeu, pentru că în realitate, aceasta era destinația lui. Eroarea o reprezintă faptul că dorește să ajungă "ca Dumnezeu, cunoscând binele și raul" fără Dumnezeu și în afara Lui.¹³ Iar "hrana" necesară creșterii omului în comuniunea cu Dumnezeu, Pomul Vieții este Dumnezeu însuși, care era și atunci, "pâinea care se coboară din cer".¹⁴

Din perspectiva teologiei, nimic nu are viața prin sine, excepțând pe Dumnezeu care este viața. Toate au viața prin El. Primul om alege pomul, ceea ce este în ordine creată, și nu pe Creatorul său. Fără Dumnezeu, Adam nu poate deveni ca Dumnezeu - adică ceea ce afirmă ispititorul.¹⁵ El ajunge să cunoască binele și raul, ceea ce înseamnă că până la un punct, ispititorul său, șarpele, a avut dreptate.¹⁶ Dar nu ajunge să aibă viața în sine, adică să fie ca Dumnezeu.

¹³ Sf. Maxim Marturisitorul îl vede pe omul cel dintâi creat grabindu-se să creeze în el, în mod tehnic, însușirile lui Dumnezeu, să creeze în el, în mod autonom, "fără Dumnezeu, înainte de Dumnezeu și nu după Dumnezeu" ceea ce e o caracteristică exclusivă a lui Dumnezeu: viața în sine (Nellas, Panayotis, op. cit., p. 87).

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ "Nu, nu veți muri! Dar Dumnezeu știe că în ziua aceea în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și raul" (*Facerea* 3, 4-5).

¹⁶ "Deci e amestecat fructul acela, având ca avocat al său pe șarpele, poate pentru motivul că raul nu se arată gol de sine, după natura sa" Rautatea ar fi ineficăce, dacă nu s-ar colora în nici un bine, prin care să atragă, spre poftirea ei pe cel amăgit. "Deci firea raului este amestecată, având în adânc pierzania, ca pe un vicisug ascuns, iar în amăgirea de la aratare, înfățișând un oarecare chip al binelui. Culoarea frumoasă a argintului pare bună iubitorului de arginti; dar iubirea de arginti se devine rădăcina tuturor relelor. (...) De aceea, arătând șarpele fructul rău al păcatului, nu a arătat vederii raul în natură ce o avea; caci nu s-ar fi lasat omul ispitit de raul vădit. Ci înfrumusețându-l la aratare cu o vedere atrăgătoare și vrăjind gustul cu o plăcere pentru simțire, i s-a parut femeii acceptabil" (Staniloae, Dumitru, *Teologie...*, p. 322).

Nimic din ceea ce este creat nu o poate avea, prin urmare nici Adam. Dar Adam, chipul lui Dumnezeu, are în același timp, prin înrudirea intimă cu El, posibilitatea accederii la viața de comuniune cea mai intensă cu El, dintre toate fapăturile, aceasta până la îndumnezeirea după har, care va fi posibilă din nou, după întrupare. Cu atât mai puțin viața în sine, proprie celui necreat, nu o poate obține mâncând din pomul creat. Însă prin păcat, oricât ar fi de grave consecințele acestuia, Adam nu schimbă planul lui Dumnezeu.¹⁷

3. Doua articole din amendament: mortalitatea și irationalitatea vieții

Literatura patristică asociază hainelor de piele semnificația unei mortalități biologice (*nekrotēs*) ca o (a doua)/(cvasi)natură a omului după cadere.¹⁸

¹⁷ Adam, anticipează, în parte, prin păcatul neascultării, Planul pe care Dumnezeu îl avea oricum, acela de îndumnezeire a omului. Căci înfruptarea din pomul cunoștinței binelui și al răului este înlocuită cu înfruptarea din Hristos, Pâinea vieții. Acela a încercat să aibă viața, mâncând din pomul creat, și a dobândit mortalitatea. Acum creștinii se înfruptă din Hristos - Pomul vieții, cel ce are viața în Sine, pentru a avea viața veșnică. Primul trebuia să fie Dumnezeu însuși, spre hrană, pentru îndumnezeire. Al doilea a fost primul ales de om, Pomul Cunoștinței, otrava prin neascultare (Nellas, Panayotis, *op. cit.*, p. 87). Până la Întrupare, lumea este hrană pentru minte prin Legea dată lui Israel (Staniloae, Dumitru, *Ascetica și Mistica Creștina sau Teologia Vieții Spirituale*, Editura Casa Cartii de Știință, Cluj, 1993, p. 184). Ultimul Pom este de fapt primul, Hristos, Pomul Vieții, leac, prin Crucea botezului, care devine Euharistie, ca să hranească vindecând, rana adusă de hrana neascultării. Și așa, prin lucrarea de restaurare a omului de către Dumnezeu, s-a ajuns ca prin mâncarea din Pomul Vieții, să vindecăm rana înfruptării din celălalt (Nellas, Panayotis, *op. cit.*, p. 87).

¹⁸ Acest fapt pastrând consensul cu nenumărate texte scripturistice vechi și nou-testamentare care afirmă fără echivoc faptul că Dumnezeu nu a făcut și moartea. Problema morții este una complexă și generalizată, reflectată în întreaga experiență culturală a omului și, surprinsă, desigur, ca tema de meditație și în textele testamentelor. Semnificativ pentru tradiția iudaică este faptul că Dumnezeu este viu, sigurul viu. Creștinismul va adăuga, prin chiar interpretarea vechi-testamentară făcută de Hristos, că Dumnezeu este și al celor vii. În conformitate cu aceste texte, moartea nu are ca autor pe Dumnezeu ci este cauzată de păcat. "În ziua în care vei mânca, vei muri negresit" (*Facerea 2, 17*). Textele biblice, în special cele nou-testamentare deosebesc însă moartea fizică de cea spirituală. Adam, spre exemplu, după cum se poate constata din textul biblic al Facerii, nu moare în ziua în care mănâncă din Pomul Cunoștinței.

Însă *nekrotēs*, despre care vorbesc unele texte ale literaturii patristice, nu este același lucru cu moartea (*thanatos*)¹⁹ care este doar o ultimă consecință a mortalității. Prima moarte adusă de păcat este cea în formă spirituală, născută din neascultare. Dar prin hrănirea cu Pomul Cunoștinței, omul împrumută din caracteristicile creaturii, "facându-și viața stricacoiasă, asemenea rodului" din care a muscat, iar prin acesta, "moartea a ajuns vie în el".²⁰

Ori viața lui continuă, însă aceasta nu mai este *zoe* (viața), ci s-a schimbat în *epibiosē* (supraviețuire). O viață diminuată, racită, slabită, fragilă în care fapătura se creează și se (auto)întretine, trăind prin amânarea, în fiecare clipă, a morții. Toate acestea sunt împrumuturi din ordinea creaturii care nu a fost adus la viață decât prin cuvânt și fără "suflarea expresă a duhului lui Dumnezeu". Omul pierde substanțial (dar nu total și nici definitiv) din privilegiile destinației sale speciale, întipărite încă de la creația sa. Asadar, mortalitatea, în interpretarea patristică, este o supraviețuire înspre o moarte iminentă.²¹ Păcatul intro--duce o ruptură între Creator și creație. Dacă, în comunitatea proprie Edenului, viața fapăturii se întretinea din comuniunea cu Cel ce a făcut-o, după cadere, viața nu mai este constitutivă omului. Pentru că acesta s-a desprins de sursa ei. Fapătura se întretine, supraviețuiește prin sursa de care mai dispune, caracteristicile biologice, mai mult sau mai puțin întărite de ajutorul lui Dumnezeu, care nu încetează niciodată.

Pavel afirmă că "plata păcatului este moartea" (*Romani, 6, 23*). Asadar, moartea, este o consecință a păcatului, însă nu printr-o simplă alipire a unui mecanism de uzură a biologicului, vocației inițiale a omului trup și suflet.

¹⁹ Până la a pătrunde în trup, moartea intră "viața" omului în forma unei "mortalități" constitutive ei. Această mortalitate

este, după interpretarea patristică a capadocienilor, o consecință a morții sufletesti, care reprezintă de fapt ruperea comuniunii între Dumnezeu și om prin libera lui neascultare.

²⁰ Sf. Maxim Marturisitorul vorbește despre o întrupare a Logosului la crearea lumii, care impregnează lumea, o susține, o constituie ca plasticizări ale unor rațiuni create care deriva din cele necreate. Prin această întrupare inițială în Creație, lumea este hrana pentru "minte" (Staniloae, Dumitru, *Ascetica și Mistica Crestina sau Teologia Vietii Spirituale*, Editura Casa Cartii de Știință, Cluj, 1993, p. 184).

²¹ Nellas, Panayotis, *op. cit.*, p. 87.

Viata teologică a omului devine viața biologică, împreună cu caracteristicile sale.²² "Hainele de piele" sunt interpretate, în unele texte ale Sf. Grigore de Nyssa²³, din literatura patristică, ca fiind aceste caracteristici ale vieții naturii irrationale. Îmbracarea lor este "îmbracarea" naturii irrationale, prin însușirile acesteia. Iar modificările care intervin nu privesc doar viața trupului, ci și funcțiile sufletului, care îmbracă, și ele, instinctivitatea.²⁴ Funcțiile psihice, împreună cu cele trupești, au devenit corporale, aceasta însemnând că întreaga fire a omului s-a făcut trupească. Hainele de piele sunt deci "cugetul carnii".²⁵ Totuși, aceasta nu înseamnă că s-a făcut trup.²⁶

²² Vocia omului, diferită de a celorlalte fături este perturbată de ruperea comuniunii introdusă de neascultarea poruncii. Planului inițial, "Să facem om, după chipul și asemanarea noastră ca să stăpânească peștii mării, pasarile cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târâsc pe pământ și pește tot pământul!" (*Facerea* 1, 26) îi va fi adăugată facerea hainelor și îmbracarea omului cu acestea. Prin ele, sunt atenuate o parte din efectele "împrumuturilor", constituenților care trec din ordinul "creației comune" în cea a omului.

²³ Sf. Grigorie de Nyssa, *Marele Cuvânt Catehetic* apud. nota 72, Nellas, Panayotis, *op. cit.*, p. 265.

²⁴ Aceasta întrucât există o strânsă legătură între suflet și trup. Spiritul și lumea se întâlnesc în trup. Spiritul modelează în permanentă trupul pentru sesizarea lumii și reacția față de ea. Trupul rămâne aparatul unei expresivități și sensibilități inepuizabile. Neascultarea afectează întreaga ființă umană. Consecințele ei sunt puternice: întunecarea minții, slăbirea voinței și perversitatea inimii. Este afectată întreaga ființă umană, deși nu total și nici irecuperabil (Staniloae, Dumitru, *Teologia...*, p. 262).

²⁵ Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre feciorie*, apud. p. 267. Textul este întâlnit și în *Cântarea Cântarilor* în interpretarea/exegeza Sf. Grigorie de Nyssa. Mireasa Cântării dezbracă "haina de piele pe care a îmbrăcat-o după păcat", "vesmântul carnal al omului vechi", îmbrăcând "haina nouă, creată de Dumnezeu după chipul curioșiei și dreptății".

²⁶ Sf. Grigorie de Nyssa folosește adesea exprimarea "remodelarea vieții trupești" (Nellas, Panayotis, *op. cit.*, nota 89, p. 266). Acesta este "omul cel vechi" pomenit de Sf. Apostol Pavel care spune "Dar vad în măduarele mele o altă lege luptându-se împotriva legii minții mele și făcându-mă rob legii pacatului care este în măduarele mele. (...) Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?" (*Romani* 7, 23-24) sau în alt loc: "Caci știu că Legea e duhovnicească; dar eu sunt trupesc, vândut sub păcat. Pentru că ceea ce fac nu știu; caci nu savâresc ceea ce voiesc ci fac ceea ce urasc" (*Romani* 7, 14-15). Sf. Ioan Gura de Aur spune că Apostolul nu vorbește aici despre trup în genere, ci despre trupul pacatului, adică despre trupul muritor, cel supus morții (...) despre trupul muritor, sugerând ceea ce a zis în multe rânduri, că acesta se face plecând de la partea patimitoare prin care a ajuns ușor de apucat pentru păcat (Sf. Ioan Gura de Aur, *Tâlcuire la Epistola către Romani*, omilia 13, 3, apud, Nellas Panayotis, *op. cit.*, p. 103-104).

Există așadar o deviere a înclinațiilor omului (inițial deiforme) de la funcționalitatea lor naturală. Omul trăiește viața naturii irrationale (biologice) prin însușirile ei.²⁷ Așadar există afecte care sunt potrivite statutului vieții pământesti, care nu sunt necesare decât în contingentă curentă. Ele reprezintă partea "hainelor de piele" care este destinată să protejeze viața de după cadere, de consecințele pacatului cele privitoare la natura irrationala. Și aceasta pentru că în teologia Sf. Maxim Marturisitorul, patimile sunt de natură senzorială, sunt caracteristici ale firii umane îngosate prin experiența împumutului din natura iratio-nală. Patimile vor avea ca revers afectele, care nu reprezintă decât parcursul firească naturii umane "învelite" în hainele de piele, străbătut în această contingentă; un gen de corectiv, pentru controlul tendințelor irrationale.²⁸ "Hainele de piele" sunt o materialitate care îmbracă întreaga structură psiho-somatică care se reflectă în lucrarea generală a trupului și sufletului.

4. Perspectiva completării

Interpretarea "hainelor de piele" ca fiind în același timp și consecință a pacatului și

corectiv pentru noile conditii de viata ale omului dezvaluie, de fapt, dublul aspect al acestora.

²⁷ Sf. Maxim distinge între patimi si afecte. Afectele sunt conforme cu firea. Patimile sunt condamnabile si rezulta din miscarea afectelor, conforme cu firea, în sensul opus destinatiei lor. Afectele tin, potrivit teologiei lui Maxim Marturisitorul, de fire si nu de vointa. Ele sunt aspectul necuvântator al firii. Sf. Maxim spune ca "afectele care conserva viata de aici nu se pot muta împreuna cu noi în viata nemuritoare si vesnica" (Staniloae, Dumitru, *Ascetica...*, p. 72).

²⁸ "Patimile condamnabile si contrare firii care atârna de noi , nu-si au în altceva sursa în noi, decât în miscarea afectelor conforme cu firea." Asadar afectele sunt conforme cu firea. Totusi legându-le de fire în mod necesar, afectele nu sunt nici bune, nici rele ci dupa modul în care sunt folosite înclinatiile pe care acestea le presupun. "Pentru ca hrana simpla ne produce placere naturala, chiar daca nu voim, întrucât ne satisface o trebuinta de mai înainte. La fel bautura, prin faptul ca ne potoleste placerea setei, sau somnul prin faptul ca reînnoieste puterea cheltuita prin veghe. De asemenea, prin toate celelalte functiuni ale firii noastre, care sunt pe de o parte necesare pentru sustinere, pe de alta folositoare celor care se sânguiesc pentru împlinirea virtutii" (Sf. Maxim Marturisitorul, *Quaest. Ad. Thales*, apud *Ibidem*, p. 71). Nefiind în definitia firii si nefiind decât nevinovate - dar aceasta numai când sunt tinute în frâu si bune, afectele acestea nu sunt destinate sa treaca cu fiinta noastra si în viata viitoare (*Ibidem*, p. 71).

Mai întâi faptul ca acestea sunt consecintele pacatului original, ca o logica implacabila a creatului rupt de Creator.²⁹ Acest lucru mai ales pentru faptul ca Dumnezeu nu poate fi considerat autorul raului, deci nici al mortii.³⁰ Cu toate acestea, o pedeapsa care urmeaza pacatului în mod implacabil si în virtutea rationalitatii creatiei despre care am mentionat deja. Însa pedeapsa care urmeaza, potrivit teologiei patristice, este exact forma prin care oamenii sunt izbaviti de urmarile sau de vina lucru-rilor pe care le-au gresit fata de Dumnezeu. Iar acest lucru este posibil pentru ca atotputernicia lui Dumnezeu face posibila lucrarea Sa libera asupra contingentelor, iar planul initial si iubirea fata de om dau "hainelor de piele", ca lucrari ale Sale, caracterul deopotriiva terapeutic si preventiv. Dumnezeu care foloseste si depaseste aceasta logica a creatiei în folosul omului.

²⁹ "Dar pacatul aduce pedeapsa, iar pedeapsa vine în mod natural asupra celui ce le ofenseaza, nu vine de la dreptatea lui Dumnezeu, care nici nu a lovit nici nu cere satisfactie, ci de la dreptatea creatiei" (Nellas, Panayotis, *op. cit.*, p. 100). Legile functioneaza implacabil ca o contrareplica la calcarea unei ordini naturale, întretinuta, la toate nivelurile creatiei de rationalitatea lumii, pe care lumea se întemeiaza si prin care exista. Omul încalca aceasta rationalitate prezenta pretutindeni în lume iar, "seismul" provocat, în virtutea unitatii lumii (ca plan unic si întreg al unui Dumnezeu rational), provoaca nenumarate "replici". "Nici una din existente, fie ea dintre cele foarte cinstite si superioare, nu e dezlegata dupa fire de relatia generala de Cel foarte liber de relatie, nici cea de cea mai mica cinstite dintre existente nu e în afara si nepartata de relatia generala naturala fata de cele mai de cinste" (Staniloae, Dumitru, Prefata la *Ambigua*, p. 39, cap. 106a, p. 267). "Speciile, depasind varietatea datorata diferentei, primesc prin gen identitatea împreuna. Si indivizii, primind prin specie coincidenta lor, devin una si aceeasi între ei, având prin comunitatea firii o completa asemanare si libertatea de orice deosebire. Iar accidenteale împreuna combinate în subiect au o unitate care ramâne nesfarâmata, împreuna cu subiectul" (*Ibidem*, p. 267-268). Iar în alt loc se spune despre faptul ca "ratiunea nici unui gen nu se împarte cu speciile si ratiunea nici unei specii nu se împarte cu exemplarele speciei. În acest caz ratiunea generala n-ar mai fi ratiunea generala. Iar ratiunile tuturor genurilor sunt unite în ratiunea generala a calitatii de creatiune unica si prin dependenta ei sau a lor de Ratiunea personala si libera divina, care nu mai e dependenta de ceva superior ei, pentru ca în acest caz n-ar mai fi un absolut care sa le explice pe toate si în care sa se împlineasca toate ca un întreg dependent de acelasi Absolut" (*Ibidem*, nota 334 la *Ambigua*, p. 267).

³⁰ "...noi suntem cauza acestor rele, caci din relele voluntare se nasc relele involuntare" (Sf. Ioan Damachin, *Dogmatica*, p. 189). "Toate câte a facut Dumnezeu asa cum s-au facut sunt bune (*Facerea* 1, 31). Daca ramân asa cum au fost zidite sunt foarte bune. Daca se îndeparteaza, în chip voluntar, de la starea conforma naturii si daca vin la o stare contrara naturii, ajuns în râu" (Sf. Ioan Damachin, *Dogmatica*, p. 191).

Astfel, viata pe care aspectul implacabil al "hainelor de piele" îl impune omului este, asa cum am vazut, una moarta, biologica, irationala fiindca este de fapt una materiala. În acest sens, Sf. Grigorie de Nyssa vorbeste despre "frunzele trecatoare ale vietii materialnice. Moartea, însa, este o terapeutica a iubirii lui Dumnezeu. La fel si toate celelalte consecinte ale contingentelor boala, dificultatile, greutatile inerente determinismului strâmt al vietii

biologice pe care o are omul într-o lume străină de "autoritatea" celui ce i-a dat nume. Toate acestea sunt "leacuri" ale intervenției iubirii-dreptății lui Dumnezeu care îndreaptă "dreptatea creației" transformându-o cu iubire de oameni în mod interior, vindecând astfel "rana" și pedepsind, nimicind pacatul.³²

În privința suferințelor terapeutice lor survine din faptul că există o compensație regulată între plăcere și durere, între pacatul făcut cu voia și necazul, durerea sau boala venite fără voie.³³ Literatura filocalică vorbește adesea despre necazuri ca situații cu caracter pedagogic prin care Dumnezeu ne îndepărtează de pacat - privit aici ca împlinire a plăcerii.³⁴ În plus, aceeași colecție filocalică pune în vedere faptul că necazurile și dificultățile vieții, desigur consecințe ale pacatului, au destinația de a "întări firea" și pentru ferirea de greselile viitoare. Asadar, din această perspectivă, "hainele de piele" prin contingentele strâmte ale supraviețuirii biologice spre moartea iminentă, constituie pedeapsa inerentă pacatului ca replica la perturbarea raționalității lumii introdusă de acesta.

³¹ Frunzele sunt aici "desfătările, slava, cinstirile efemere și plenitudinile ucigătoare ale trupului, plăcerea și irascibilitatea, lacomia pântecelui, înfrânarea și celelalte" (Sf. Grigorie al Nyssei, *Tâlcuire la rugăciunea domneasca*, apud Nellas, Panayotis, *op. cit.*, nota 84, p. 90).

³² "Rana însă, durerea și moartea au fost nascocite dintru început împotriva pacatului (...) Pentru aceasta, îndată după pacat, Dumnezeu a îngaduit moartea și durerea, nu aducând o osândă asupra unuia care a pacatuit, ci mai degrabă oferind un leac asupra unuia care s-a îmbolnavit" (Sf. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, 516 B, apud Nellas, Panayotis, *op. cit.*, p. 100).

³³ Staniloae, Dumitru, *Ascețica...*, p. 159.

³⁴ "...de nu vrei să patimești raul, nici să nu vrei să-l faci, pentru că lucrul dinții urmează cu necesitate celui de-al doilea" ("Despre legea duhovnicească", în cap. 116, *Filocalia*, p. 243, apud *Ibidem*, p. 159).

În același timp, "hainele de piele" sunt făcute de Dumnezeu, în sensul că, împreună cu această lucrare implicată raționalității lumii, sunt adăugate "sânse" și potențialități suplimentare de lucrare a virtuților și de păstrare a comuniunii cu Dumnezeu și a vieții. În privința morții, aspectul dublu al "hainelor de piele" se păstrează. Ultimul din efectele caderii în pacat, este resemnificat, ca moarte a pacatului. Pentru că, de îndată ce a apărut moartea în istorie, Dumnezeu o folosește cum vrea și prin întrebuintarea ei diferită i-a schimbat radical natura. Omul "îmbracă" viața biologică ca rod al pacatului însă Dumnezeu "întoarce" moartea, prin resemnificare a lucrării sale în lume, împotriva morții biologice. De aceea, "prin moarte, nu mai este omorât omul, ci stricaciunea care îl învalue".³⁵ Astfel planul lui inițial privitor la viața veșnică rămâne intact. Iar moartea este îngaduită de Dumnezeu, în creația Sa, tocmai pentru că "raul să nu devină nemuritor".³⁶

Creația materială, care a îmbrăcat, împreună cu corupția ei, în mod organic, pe om, este prin lucrarea iubitoare a lui Dumnezeu, nu doar mediul de manifestare implacabilă a naturii care "condamnă" pacatul prin efectele sale directe asupra omului, ci și laboratorul vindecării omului de propria sa neascultare. Iar acest lucru este pus în valoare de textele patristice care interpretează admirabil "hainele de piele" ca metaforă a condiției umane modificate temporar de caderea primilor oameni.

³⁵ Nellas, Panayotis, *op. cit.*, p. 101.

³⁶ Omul "ajunge un exilat și îmbracă hainele de piele dar "câștigă" (...) ceva și aici: moartea și întreruperea pacatului, ca raul să nu fie nemuritor. Și pedeapsa devine iubire de oameni. Fiindcă astfel, sunt conștienți, pedepsesc Dumnezeu" (Sf. Grigorie, *Dialogul*, "Cuvântarea" 45 la Sfintele Pasti 8, P.G. 36, 633 A, apud Nellas Panayotis, *op. cit.*, p. 102. Iar Sf. Ioan Gura de Aur scrie că "prin moarte și prin chin Dumnezeu a suprimat pacatul și a făcut ca mama lor "pacatul" să piară ucigașii ei, "moartea și chinul" (*Ibidem*, nota 126, p. 270).

